

ԼԵԶՈՒ

limbă

nyelv

γλώσσα

REGIONÁLIS VAGY KISEBBSÉGI NYELVEK EURÓPAI CHARTÁJA

ЯЗИК

cànan

ķiõll

språk

**SZÓT KAPNAK A REGIONÁLIS
ÉS KISEBBSÉGI
NYELVEK**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

A Charta:
szót kapnak
a regionális
és kisebbségi
nyelvek

Bine ați venit
la *Medias*

Willkommen
in *Mediasch*

Isten hozott
Medgyesre

I **medias**
www.ilovemedias.ro

EGY NYELV HASZNÁLATBAN ERŐSÖDIK. HASZNÁLD, VAGY ELVESZÍTED!

Számos európai ország területén élnek olyan őshonos csoportok, amelyek a lakosság többségének nyelvétől eltérő nyelvet beszélnek. Az ilyen regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélőinek száma és jogi státusza az egyes államokban igen eltérő. Ami azonban sokukban közös, az a bizonytalanság, bár különböző mértékben.

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája (a továbbiakban: Charta) az egyetlen olyan szerződés a világon, amely a hagyományos regionális és kisebbségi nyelvek védelmét és támogatását tűzte ki célul.

Egy nyelv hanyatlása megállítható, sőt visszafordítható, amint azt számos ország példája mutatja, ahol a fiatalabb generációk a családjukban és a régiójukban hagyományosan beszélt nyelveket tanulják és használják.

Ez azonban nem minden európai nyelvre igaz. Sőt, néhány nyelv esetében a beszélők száma folyamatosan csökken. Ha ez a tendencia nem fordul meg, elkerülhetetlenül a nyelvek kihalásához vezet azokon a területeken, ahol évszázadok óta hagyományosan használják őket, és ahol a regionális és kisebbségi identitás szerves részét képezik.

REGIONÁLIS VAGY KISEBBSÉGI NYELVEK

A Charta olyan nyelvekre vonatkozik, amelyek különböznek a lakosság többsége által beszélt nyelv(ek)től. A bevándorlók által beszélt nyelvek vagy az államnyelv dialektusai nem számítanak regionális vagy kisebbségi nyelvnek.

VÉDELMI SZINTEK

A Charta kétszintű védelmet biztosít. A II. rész általános jellegű, a III. rész pedig konkrét szabályokat tartalmaz a II. rész elveinek gyakorlati megvalósítására. Az államoknak meg kell határozniuk, hogy mely nyelvekre alkalmazzák a III. részt, míg a II. rész automatikusan vonatkozik az országban beszélt valamennyi regionális vagy kisebbségi nyelvre.

NYELVHASZNÁLAT A MINDENNAPI ÉLETBEN

A Charta pontos iránymutatásokat ad arra vonatkozóan, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelveket hogyan kell védeni és támogatni a mindennapi életben. Az államoknak biztosítaniuk kell az oktatást, az olyan szolgáltatásokat, mint a sajtó, a rádió, a televízió vagy a digitális média, valamint a közigazgatási szolgáltatásokat ezeken a nyelveken.

A NYELVHASZNÁLATRA FEKTETETT HANGSÚLY

A regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélői kulcsszerepet játszanak nyelvük megőrzésében azért, hogy a köz- és magánélet minden területén hatékonyan használják azt. Egy nyelv csak akkor élhet és fejlődhet, ha naponta és aktívan használják.

HOZZÁJÁRULÁS A BÉKÉHEZ ÉS A KÖLCSÖNÖS MEGÉRTÉSHEZ

A regionális vagy kisebbségi nyelvek védelme és használatuk előmozdítása nem áll ellentétben az államok hivatalos nyelveinek használatával vagy ezek elsajátításának szükségességével. Éppen ellenkezőleg, hozzájárul a társadalom különböző csoportjai közötti megértéshez. A nyelvek és a kapcsolódó kultúrák értékének elismerése a legjobb és gyakran az egyetlen módja a különböző nyelvi és kulturális háttérrel rendelkező emberek integrációjának, valamint a népességcsoportok közötti interkulturális megértés előmozdításának.

AZ EURÓPAI ÁLLAMOK KÖZÖS KERETRENDSZERE

A Charta az egyetlen nemzetközileg kötelező érvényű eszköz, amely a kisebbségi nyelvek védelmére összpontosít. A részes államok számára előnyös, mivel közös és nemzetközileg elismert keretet kínál nyelvpolitikájukhoz.

A Charta a Nemzeti kisebbségek védelméről szóló Keretegyezménnyel együtt az Európa Tanácsnak a nemzeti kisebbségek védelme iránti hosszú távú elkötelezettségét demonstrálja.

AZ ÁLLAMOK ÉS A NEM KORMÁNYZATI SZERVEZETEK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS PLATFORMJA

Nyelvbarát politikákat csak az érintett nyelvek beszélőivel együttműködve lehet kidolgozni. Ez a kölcsönös együttműködés minden fél számára előnyös. A Charta sikeres végrehajtása és ezáltal a regionális és kisebbségi nyelvek megfelelő támogatása és védelme a hatóságok és a civil társadalom közötti szoros párbeszédetől függ.

MONITORING [VIZSGÁLAT] – LÉTFONTOSÁGÚ LÉPÉS

A Charta alkalmazásának rendszeres figyelemmel kísérése garantálja, hogy ez a szerződés élő és fejlődő eszköz maradjon. A vizsgálati folyamat már a legkorábbi szakaszában is gyakran szembesíti a hatóságokat nyelvpolitikájuk lehetőségeivel vagy hiányosságaival. Hozzájárul továbbá a hatóságok és az érintett nyelvek beszélői közötti konstruktív kapcsolatok kialakításához. A különböző nyelvi csoportok között is kapcsolatok jönnek létre.

A CHARTA HATÁSA

A Charta végrehajtásának korai szakaszában számos javulás történt. Egyéb fennmaradó kérdéseket is megoldottak azóta. A Charta az összes nyelv védelmére és támogatására létrehozott pillér, amely lehetővé teszi, hogy a nyelvek fejlődjenek és erősítsék Európá nyelvi sokszínűségét.

A Charta folyamata

3 FŐ SZEREPLŐ VESZ RÉSZT:

- ▶ az Európa Tanács
- ▶ az állam
- ▶ a nem kormányzati szervezetek /
a nyelvhasználók képviselői

KONSTRUKTÍV PÁRBESZÉD

A Charta az Európa Tanács által kidolgozott szerződés, és végrehajtásának vizsgálata kétlépcsős megközelítésben zajlik. Az első szinten maga az ország számol be arról, hogyan hajtják végre a szerződést. A második szinten egy független Szakértői Bizottság végzi el az ellenőrzést, amelyet az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága nevez ki.

A vizsgálati folyamat valamennyi érdekelt fél bevonásával jár, ezek: az Európa Tanács, a nemzeti hatóságok és a nem kormányzati szervezetek (NGO-k) / az érintett nyelvek beszélőinek képviselői. Ez a folyamat minden fél számára fórumot biztosít a folyamatos párbeszédhez, és a nyelvek beszélői maguk is központi szerepet kapnak a végrehajtási folyamatban.

AZ ÁLLAM

Az állam aláírja és ratifikálja a Chartát, és meghatározza a saját különböző vállalásait.

A ratifikációt követő egy éven belül az állam benyújtja első jelentését a Charta II. részével összhangban folytatott politikáról, valamint a III. rész azon rendelkezéseinek alkalmazása érdekében hozott intézkedésekről, amelyeket az állam elfogadott. A következő jelentéseket ötévenként nyújtják be. Egy 2018-ban végrehajtott reform óta két és félévente egy félidős jelentést is benyújtanak, amely információkat tartalmaz korlátozott számú azonnali intézkedésre vonatkozó ajánlás (RIA) végrehajtásáról. Az állam ezeket a jelentéseket általában a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélőinek képviselőivel konzultálva készíti el. Ez a gyakorlat különösen ajánlott, mivel növeli a felek közötti kölcsönös megértést, és sok esetben fontos problémák megoldásához járul hozzá.

Az állami jelentéseket a Charta honlapján teszik közzé.

Az Európa Tanács szemináriumokat vagy találkozót szervezhet, hogy segítse az államot a Charta ratifikációjának előkészítésében. Az állam maga is szervezhet találkozót a jelentések előkészítése és terjesztése során. Ilyen szemináriumokat vagy találkozót lehet szervezni a Szakértői Bizottság vizsgálati jelentéséről, valamint az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által elfogadott ajánlásokról szóló információcsere keretében is.

NEM KORMÁNYZATI SZERVEZETEK / A NYELVHASZNÁLÓK KÉPVISELŐI

A Charta értelmében a nem kormányzati szervezetek és az érintett nyelvek beszélőinek egyéb képviselői bármikor tájékoztathatják az államot és az Európa Tanácsot (a Charta titkárságán keresztül) a Charta végrehajtásával kapcsolatos ügyekről. Felkérést kapnak arra is, hogy aktívan részt vegyenek az állam által benyújtott jelentések elkészítésében.

Az állam jelentésének bemutatása utáni vizsgálati folyamat során a Charta Szakértői Bizottsága konzultál a nem kormányzati szervezetekkel és a nyelvhasználók egyéb képviselőivel. Ebben a folyamatban kezdeményező szerepet is vállalhatnak azáltal, hogy aktívan tájékoztatják a Charta titkárságát a Charta végrehajtásával kapcsolatos kérdésekről.

SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁG

A Szakértői Bizottság rendszeresen ellenőrzi, hogy az államok hogyan alkalmazzák a Chartát. A Szakértői Bizottság megvizsgálja az egyes államok által benyújtott jelentéseket, és értékelő jelentést készít az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága számára.

Az államban jogszerűen működő szervek vagy egyesületek felhívhatják a Szakértői Bizottság figyelmét az állam által vállalt kötelezettségekkel kapcsolatos kérdésekre.

Az ötévenkénti értékelő jelentések elkészítése során a Szakértői Bizottság képviselői általában ellátogatnak az államba, hogy információkat gyűjtsenek az illetékes közigazgatási szervektől és az érintett nyelvek beszélőinek képviselőitől (helyszíni látogatások). Ez a gyakorlat garantálja, hogy a szerződés élő és fejlődő eszköz maradjon.

MINISZTERI BIZOTTSÁG

A Miniszteri Bizottság a Szakértői Bizottság által végzett vizsgálat alapján minden ellenőrzési ciklusban ajánlásokat tesz az államoknak. A Miniszteri Bizottság ajánlásai a szerződés legmeghatározóbb eszközei. Az államok gyakran éberren reagálnak az ajánlásokra, amelyek hatással vannak politikáikra.

ÁTLÁTHATÓ FOLYAMAT

A Charta folyamata átlátható. Az állami jelentések, az értékelő jelentések, a Szakértői Bizottság félidős jelentései a RIA-k végrehajtásáról és a Miniszteri Bizottság ajánlásai mind elérhetőek az Európa Tanács honlapján, és bárki számára hozzáférhetőek.

A Charta dióhéjban

A CHARTA SZERKEZETE

I. RÉSZ

A Charta hatályát az I. rész határozza meg.

II. RÉSZ

A Charta „szellemiségét” a II. rész fejezi ki. A Charta középpontjában a regionális vagy kisebbségi nyelvek, mint a kulturális gazdagság kifejező eszközei állnak. A II. rész rendelkezései minden olyan nyelvre vonatkoznak, amely az államban hagyományosan jelen van.

III. RÉSZ

Az állam kifejezetten megnevezi azokat a nyelveket, amelyekre a III. rész részletesebb rendelkezései vonatkoznak. Minden ilyen nyelv esetében az állam vállalja, hogy a 68 rendelkezésből legalább 35-öt alkalmaz.

IV. RÉSZ

A IV. rész határozza meg a Charta folyamatának központi elemét képező vizsgálatot és az alkalmazás egyéb kérdéseit.

V. RÉSZ

A Charta hatálybalépését, valamint az aláírással és a ratifikációval kapcsolatos kérdéseket az V. rész határozza meg.

II. RÉSZ

MINDEN NYELVRE VONATKOZÓ ELVEK ÉS CÉLKITŰZÉSEK

A Charta II. része az államban hagyományosan jelen lévő valamennyi regionális vagy kisebbségi nyelvre vonatkozik, függetlenül attól, hogy az állam a részletesebb III. rész alapján kiválasztotta-e az adott nyelvet védelemre vagy sem.

A II. rész alapelvei

- ▶ A Charta középpontjában a regionális vagy kisebbségi nyelvek mint a kulturális gazdagság kifejező eszközeinek elismerése áll, valamint az e nyelvek támogatására irányuló határozott fellépés szükségessége. Számos, a Chartát aláíró állam ma már olyan nyelveket is véd és támogat, amelyeket korábban nem is ismertek el kulturális és nyelvi örökségük részeként.
- ▶ A Charta azt is előírja, hogy az államoknak tiszteletben kell tartaniuk a regionális vagy kisebbségi nyelvek földrajzi területét. Ez az elv a gyakorlatban például akkor lép életbe, ha az államok a közigazgatási határokat olyan módon kívánják megváltoztatni, amely a regionális vagy kisebbségi nyelveket hátrányosan érinti.

- ▶ A Charta egyik alapelve, hogy a nyelvek nem korlátozódhatnak kizárólag a magánszférára. A nyelvek használatát a közéletben is ösztönözni kell. Ezen elv alapján az állami és helyi hatóságok a nyelvhasználat új területeit alakították ki a közélet minden területén, így az oktatásban, a közigazgatásban, az igazságszolgáltatásban, a médiában és a gazdasági életben.
- ▶ Bármely nyelv fejlődéséhez elengedhetetlen a minden szintet lefedő oktatás. A Charta megköveteli az államoktól, hogy megfelelő formákat és eszközöket biztosítsanak valamennyi regionális vagy kisebbségi nyelv oktatásához és tanulásához. Így számos esetben történt javulás az adott nyelven történő, vagy a nyelv tantárgyként való oktatása terén, beleértve azokat a nyelveket is, amelyek nem állnak a Charta részletesebb III. részének védelme alatt.
- ▶ A Charta szellemisége pozitív és konstruktív megoldásokat keres a nyelvek fejlesztésére. Ez az ország valamennyi nyelvi csoportja közötti kölcsönös megértés előmozdítására szólít fel, függetlenül attól, hogy a többségi nyelvek, a regionális nyelvek vagy a kisebbségi nyelvek beszélőiről van szó. A Charta középpontjában a nyelvekkel kapcsolatos tisztelet, megértés és tolerancia áll. A Charta világosan előírja továbbá, hogy az államoknak meg kell tiltaniuk a nyelvhasználattal kapcsolatos indokolatlan megkülönböztetés, kirekesztés, korlátozás vagy előnyben részesítés minden formáját.
- ▶ A tömegtájékoztató szerepe kulcsfontosságú a kölcsönös megértés és a mások, valamint kultúrájuk és nyelvük iránti tisztelet előmozdításában. A Charta előírja, hogy az államoknak ösztönözniük kell a tömegtájékoztató szereplőit e cél elérésére.
- ▶ Sok esetben a regionális vagy kisebbségi nyelvek beszélőinek van anyaország (kinstate), ahol a nyelvet szintén beszélik, gyakran hivatalos államnyelvként. A Charta előírja az államok számára, hogy aktívan támogassák a határokon átnyúló kapcsolattartást. Ez a cserekapcsolatok számos különböző típusát érintheti, mint például a média elérhetősége, nyelvtanítási program kidolgozására irányuló kulturális kapcsolatok vagy együttműködés.

III. RÉSZ

68 VÁLASZTHATÓ INTÉZKEDÉS A KÖZÉLET HÉT TERÜLETÉN

A Charta III. része 68 intézkedést tartalmaz az e rész alapján védelemre kijelölt nyelvek támogatására. Minden nyelv esetében a közélet legalább hat területéről, legalább 35 kötelezettségvállalást kell alkalmazni. A Charta szellemiségét tükrözve azonban az államok a legtöbb nyelv esetében a minimálisnál több intézkedést fogadtak el. A következőkben ennek a megközelítésnek a gyakorlati eredményeit mutatjuk be.

Oktatás

- ▶ A nyelvhasználók gyermekeiket olyan iskolába küldhetik, amely teljes egészében az ő nyelvükön oktat, vagy legalábbis a nyelvüket minden érintett szinten tantárgyként tanítja, az óvodától az egyetemig.
- ▶ Az állam köteles biztosítani ezt az oktatást, és gondoskodni a tanárok megfelelő képzéséről.

Bíróságok

- ▶ Az anyanyelvűek a saját nyelvüket használhatják, amikor a bíróságok megjelennek, külön tolmácsolási vagy fordítási költségek nélkül.
- ▶ Az államnak biztosítania kell az adott nyelven készült dokumentumok érvényességét a bíróságon.

A közigazgatási hatóságoknál való ügyintézés

- ▶ A regionális, vagy kisebbségi nyelvet beszélők a saját nyelvükön tölthetik ki a nyomtatványokat és levelezhetnek a hatóságokkal, a nevüket és a helységneveket a saját nyelvükön használhatják, és a táblákon is a saját nyelvük szerepelhet.
- ▶ Az államnak gondoskodnia kell arról, hogy az államigazgatási kompetenciák rendelkezésre álljanak a polgárok adott nyelven történő kiszolgálására.

Média

- ▶ A regionális, vagy kisebbségi nyelvet beszélők számára biztosítottak a közszolgálati vagy magánszolgáltatók által a saját nyelvükön sugárzott rádió- és televízió-csatornák vagy rendszeres műsorok, továbbá biztosított újságok és online hírek olvasása, valamint a regionális, vagy kisebbségi nyelven készült audiovizuális alkotásokhoz való hozzáférés.
- ▶ Az állam köteles támogatni a regionális, vagy kisebbségi nyelvű műsorszolgáltatást a közszolgálati műsorszolgáltatás keretében, illetve ösztönözni a magánszolgáltatókat e szolgáltatások felvételére, valamint megfelelő módon támogatni más médiaműsorokat, például az interneten.

Kulturális tevékenységek

- ▶ A regionális, vagy kisebbségi nyelvet beszélők hozzáférnek a saját nyelvű kulturális tevékenységekhez, könyvtárakhoz és saját nyelvükön kiadott könyvekhez, a nyelvi terminológiájukat pedig fejlesztik.
- ▶ Az állam vállalja, hogy ösztönzi és anyagilag támogatja a különböző kulturális tevékenységeket, és biztosítja, hogy a regionális, vagy kisebbségi nyelvet beszélők képviselőit bevonják a kulturális tevékenységek tervezésébe.

Gazdasági és társadalmi élet

- ▶ A regionális, vagy kisebbségi nyelvet beszélők használhatják nyelvüket, amikor szociális támogatást és ellátást igényelnek, továbbá az állam a regionális, vagy kisebbségi nyelv használatát a gazdasági élet minden területén ösztönzi.
- ▶ Az állam köteles megszüntetni a regionális, vagy kisebbségi nyelvek használatának minden olyan korlátozását a munkahelyen, amely gyakorlati okokból nem indokolható egyértelműen.

Határokon átnyúló csereprogramok

- ▶ A regionális, vagy kisebbségi nyelvet beszélők hozzáférhetnek a határokon átnyúló televíziózáshoz és rádiózáshoz, közös kulturális tevékenységekhez vagy egyéb fejlesztésekhez a nyelvüket használó országokkal való nyitott határoknak köszönhetően.
- ▶ Az állam vállalja, hogy szükség esetén a szomszédos országokkal kötött megállapodásokkal támogatja a határokon túli tevékenységeket.

A Charta a mindennapi életben is változást hozhat

A Charta számos módon befolyásolja
a regionális vagy kisebbségi
nyelvek helyzetét a mindennapi életben.

A NYELVHASZNÁLÓKNAK DÖNTŐ SZEREPÜK VAN

Fontos megérteni a Charta, mint folyamat természetét a regionális vagy kisebbségi nyelvek védelmében és támogatásában. A Charta által védett nyelvek mindennapi használóinak szerepe a legfontosabb ebben a folyamatban. Egy nyelv jövője a mindennapos magán- és közéleti használatától függ, például az oktatással, a médiahasználattal és a kulturális tevékenységekkel kapcsolatos döntésekben. A nyelv jövője annak függvénye, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelv a közigazgatásban és a hatóságokkal való kapcsolattartásban – ahol csak lehetséges – igazolhatóan előnyben részesül-e. E mindennapi hozzájárulás nélkül a többi erőfeszítés értelmetlenné válik.

Íme, néhány példa arra, hogy a Charta hogyan változtatta meg az emberek mindennapi életét:

- ▶ az iskolában megtanulhatják és beszélhetik a saját nyelvüket,
- ▶ a hivatalos nyomtatványokat kitölthetik a saját nyelvükön,
- ▶ rendelkeznek saját nyelvű utcatáblákkal és helységnevekkel,
- ▶ rádiót hallgatnak, televíziót néznek, vagy híreket olvasnak a saját nyelvükön,
- ▶ minden tekintetben gazdag kultúrát élvezhetnek, a kultúrájukat tükröző irodalom, színház, koncertek, fesztiválok és videók formájában.

A CHARTA WEBOLDALÁN ELÉRHETŐ:

- ▶ a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának teljes szövege és az indoklással ellátott jelentés
- ▶ a Chartát aláíró és ratifikáló államok listája
- ▶ a Charta hatálya alá tartozó nyelvek listája
- ▶ az államok időszakos jelentései, a Szakértői Bizottság értékelő jelentései és az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának az államokhoz intézett ajánlásai
- ▶ a Chartával kapcsolatos további források és szakirodalom linkjei
- ▶ összefoglalók a hatóságok számára az időszakos jelentések elkészítéséhez
- ▶ hírek és információk a Charta alkalmazásáról
- ▶ HUDOC-ECRML adatbázis
- ▶ a Charta hatásait bemutató videó

www.coe.int/minlang

Készítette: a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának
Titkársága a Kommunikációs Igazgatósággal együttműködésben

© Fotók: Európa Tanács, Számi Parlament, Shutterstock

Az Európa Tanács Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája az egyetlen olyan szerződés a világon, amely a hagyományos regionális és nemzeti kisebbségek nyelveinek védelmét és támogatását tűzte ki célul. A Charta pontos iránymutatásokat ad arra vonatkozóan, hogy ezeket a nyelveket hogyan kell használni a mindennapi közéletben.

A Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának Titkársága

Európa Tanács
F-67075 Strasbourg Cedex
minlang.secretariat@coe.int

www.coe.int/minlang

www.coe.int

Az Európa Tanács a földrész vezető emberi jogi szervezete. 46 tagállamból áll, beleértve az Európai Unió összes tagországát. Az Európa Tanács valamennyi tagállama aláírta az Emberi Jogok Európai Egyezményét, azt az egyezményt, melynek célja az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság megvédése. Az Egyezmény végrehajtását a tagországokban az Emberi Jogok Európai Bírósága felügyeli.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE